

Универзитет у Београду, Учитељски факултет

sandranikolic10372019@gmail.com

milanovictanja10@gmail.com

sara.2001mitrovic@gmail.com

andjela.milic10192019@gmail.com

miljkovicmilica498@gmail.com

КВАЛИТЕТ САРАДЊЕ ВАСПИТАЧА И РОДИТЕЉА У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА У СРБИЈИ

САЖЕТАК

Квалитет сарадње предшколске установе и породице подразумева укљученост родитеља у васпитне активности у породичном контексту. Бројна истраживања указују на значај сарадње васпитача и родитеља за развој предшколског детета. Циљ рада је сагледавање искуства и мишљења родитеља и васпитача о њиховој међусобној сарадњи. Примењена је дескриптивна метода и техника анкетања. Конструисана су два онлајн упитника са питањима вишеструког избора и отвореног типа, која су служила за упоређивање одговора васпитача и родитеља. Примењена је квантитативна обрада података која се односила на основне мере дескриптивне статистике (f , %), док је квалитативна подразумевала категорисање одговора на питањима отвореног типа. Узорак истраживања чинило је 107 родитеља и 47 васпитача предшколских установа у Србији. Резултати указују да већина родитеља и васпитача најчешће остварује сарадњу индивидуалним разговором. Утврђено је да се у вртићима реализују радионице у којима су родитељи активни учесници у планирању и реализацији. Већина испитаника истиче да је комуникација уживо квалитетнија, искренија и опуштенија у односу на онлајн комуникацију. Упоредјујући предлоге за побољшање међусобне сарадње, које су испитаници наводили у последњем питању, васпитачи и родитељи су највише наводили потребу за организовањем чешћих индивидуалних разговора, као и већег броја заједничких радионица. Закључује се да позитивна комуникација има значајну улогу у успостављању квалитетне сарадње између родитеља и васпитача.

Кључне ријечи: квалитет сарадње, васпитач, родитељ, комуникација, партнерски однос

Увод

Родитељ је прва особа на коју се дете угледа и која има удела у васпитању детета. Својим понашањем треба да представља добар модел и узор детету (Јелић и сар., 2018). Васпитач је особа која је такође укључена у васпитање детета и која својим моделом понашања представља узор детету. Због тога, улога родитеља и васпитача треба да буде испреплетена како би дете изградило пожељан облик понашања и развило све потенцијале (Milić, 2012). Подручја сарадње породице и васпитача подразумевају родитељство, комуникацију, подршку код куће, учествовање родитеља у активностима, као и сарадњу са локалном заједницом (Jelić i Stojković, 2021). Квалитет сарадње предшколске установе и породице подразумева укљученост родитеља у васпитне активности у породичном контексту и самим тим родитељи постају компетентнији у комуникацији са својом децом, што има позитивне ефекте на сва подручја развоја детета (Maričić, 2017).

Партнерски однос између родитеља и васпитача треба да буде заснован на поверењу и поштовању, емпатији, осетљивости и уважавању перспективе друге стране јер је он веома важан, посебно током периода промена у животу детета. Постоји неколико начина који су међусобно повезани и на којима родитељи и васпитачи могу да раде заједно, а то су: подршка учењу и развоју, размена информација, доношење одлука и заступање различитих приступа и деловања (Novović i Popović, 2016). Родитељ који остварује сарадњу са васпитачем у вртићу упознаје своје дете ван породичног контекста, усавршава своје родитељске вештине, доживљава личну сатисфакцију (испољавање властитих способности као и талената), док васпитач који остварује сарадњу са породицом повећава своје професионалне компетенције који подразумевају познавање родитеља, боље планирање и организовање рада где ће имати већу подршку, разумевање и уважавање од стране родитеља (Novović i Popović, 2016).

За остваривање одређених задатака сарадње између родитеља и васпитача је значајно одабрати праве методе (вербална, текстуална, демонстративна) и облике сарадње којима могу да се постигну најбољи резултати. Коришћење само једне методе, или групе метода, доводи до монотоније и резултати постају видно умањени, док се комбинацијом више различитих метода постижу бољи и видљивији резултати (Grandić, 2007). *Вербална метода* указује да је говор

скоро незаменљив у свакодневном споразумевању људи, па се због тога користе бројне вербалне методе у раду са родитељима. Облик сарадње подразумева излагање (предавање, монолог) васпитача и разговор (дијалог васпитача са родитељима). Основни циљ *текстуалне методе* јесте да се код родитеља развија интересовање за текст који се односи на развој и васпитање деце предшколског узраста, чиме се доприноси самообразовању одраслих за живот у породици. Да би се текст могао користити у сарадњи са родитељима, обавеза васпитача је да и сам познаје текстове који се односе на децу овог узраста, њихово подизање и васпитање у породици, вртићу. Овакви текстови омогућавају родитељима да буду у току са збивањима у вртићу и широј друштвеној средини јер се обично тичу све деце. (Grandić, 2007).

У облике сарадње сврстава се и непосредна дневна комуникација са родитељима која подразумева размену дневних информација о дететовом понашању, активностима и исхрани у вртићу, о дневним променама дететовог расположења, о променама у групи... као и о новонасталим променама у породици, које могу утицати на дететово понашање у вртићу (Kuka i Đorđević, 2010). Улоге и функције породичног система и система јавног васпитања и образовања допринеле су развоју три приступа у сагледавању природе односа између ова два система (Zuković, 2017). Први приступ јесте приступ паралелних система који подразумева два одвојена система, породице и вртића различитих функција. Васпитачи преузимају одговорност за образовање, а родитељи су одговорни за васпитање. Други приступ јесте приступ допуне у коме се јавно образовање посматра као допуна породичном васпитању, а полазиште је образовно постигнуће детета. Последњи приступ је приступ подршке под којим подразумевамо подршку између породице и васпитно-образовне установе (Zuković, 2017).

Неки од традиционалних облика сарадње јесу: родитељски састанци, индивидуални састанци, креативне радионице, отворена врата, панои, изложбе, огласне табле, флајери, брошуре и друго. У последње време постоје и савремени облици сарадње где се подразумева ноћење деце у вртићу, посматрање видео-записа (родитељи посматрају децу све време док су у вртићу), индивидуални телефонски разговори, комуникација путем апликација на паметним телефонима (WhatsApp, Viber), комуницирање унутар затворених група на друштвеним мрежама (FB странице васпитне групе), вирту-

елни интерактивни панои, виртуелни родитељски састанци, анкете и упитници, едукативни чланци сарадника (Milićević, 2019).

Када говоримо о комуникацији између родитеља и васпитача, она може бити вербална или невербална. Невербалном комуникацијом васпитач може постићи бољу повезаност са родитељем и на тај начин унапредити вербалну комуникацију и створити искрен однос са родитељима (Šimić, 2020). Индивидуална вербална комуникација са васпитачем представља свакодневну, рутинску активност и она се своди на елементарне информације о здравственом стању, истрајности и дисциплини при испуњавању неких рутина – на пример: да ли дете једе, спава и игра се са осталом децом (Нововић и Поповић, 2016). Приликом вођења индивидуалног разговора са родитељима о дечјем проблему, веома је важан почетак разговора и увек треба прво изнети позитивне особине (без негативног вредновања), потом проблем, а крај разговора завршити оптимистично (Vuđevac, 2018).

Анализирајући резултате претходних истраживања, закључује се да васпитачи сматрају да је сарадња са родитељима од пресудног значаја (Ђорђевић и Тумин, 2008). Најчешћи облици сарадње предшколске установе и родитеља су путем индивидуалних разговора и родитељских састанака (Novović и Popović, 2016).

Метод

Циљ истраживања је сагледавање искуства и мишљења родитеља и васпитача о квалитету њихове међусобне сарадње.

У складу са постављеним циљем истраживања конструисали смо следеће истраживачке задатке:

1. Испитати родитеље и васпитаче који начин разговора најчешће користе и да ли се васпитач за њих припрема;
2. Истражити да ли васпитачи у групи организују радионице и на који начин родитељи учествују у њима;
3. Утврдити мишљење родитеља и васпитача који облик комуникације је квалитетнији, као и које су њихове предности.

Методe, тeхникe и инструмeнти истраживања

Циљ и задаци истраживања условили су примену дескриптивне методе, односно технике анкетања. Конструисали смо два

инструмента истраживања: анкетни упитник за родитеље¹ и анкетни упитник за васпитаче². Због актуелне епидемиолошке ситуације и немогућности непосредног спровођења истраживања, истраживање је спроведено онлајн. Упитници су конструисани са намером да се испитају искуства и мишљења родитеља и васпитача о њиховој међусобној сарадњи.

Узорак истраживања чинило је 107 родитеља и 47 васпитача са територије Републике Србије из вртића „Дуга”, „Скаска” и „Драган Лаковић” у Београду, „Бамби” у Пожаревцу и „Невен” у Мионици. Испитани васпитачи су за потребе овог рада подељени у четири групе у односу на своје професионално искуство, односно године радног стажа (Табела 1). Све четири групе су биле равномерно заступљене у овом узорку.

Табела 1. Структура испитаних васпитача према годинама радног стажа

Године радног стажа	Укупно испитаника	
	<i>f</i>	%
0-5	12	25,5%
6-10	9	19,1%
11-15	10	21,3%
више од 15	16	34%
Укупно	47	100%

Од укупног броја васпитача, 95,7% чине особе женског пола, док само 4,3% чине особе мушког пола. Када говоримо о родитељима, такође, већину испитаника су чиниле жене, чак 91,6%, док су 8,4% чинили родитељи мушког пола.

Обрада података

Циљ и задаци овог истраживања условили су примену квантитативне и квалитативне анализе прикупљених података. Квантитативна обрада података односи се на основне мере дескриптивне

¹ Анкетни упитник за родитеље видети на: https://docs.google.com/forms/d/1yUu6pQGHPLuMzwabRCEo6hn_htgB9lIaNpqHWA9GiHA/edit

² Анкетни упитник за васпитаче видети на: https://docs.google.com/forms/d/1BdR3bLgcsiSWd_TziDBwMo2KrxZGU8CVhYp8xTRzJWg/edit

статистике (f, %) приликом представљања учесталости одговора испитаника. Квалитативна анализа прикупљених података подразумевала је категорисање одговора на питањима отвореног типа, која су се односила на разлоге због којих се васпитачи припремају за разговоре са родитељима, начин на који родитељи учествују у радионицама, разлози квалитетнијег облика комуникације, као и начини побољшања сарадње.

Резултати и дискусија

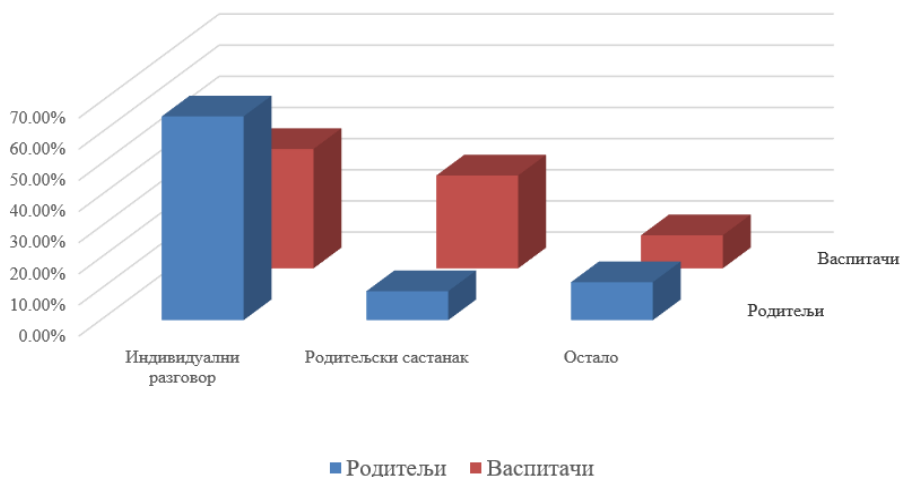
Циљ истраживања је остварен кроз анализу четири дела упитника који подразумевају сагледавање искуства и мишљења које имају васпитачи према родитељима и родитељи према васпитачима, као и однос у њиховој међусобној сарадњи.

Комуникација између родитеља и васпитача

Комуникација је темељни облик понашања у потреби за креирањем повезаности и интеракцијом са другима. Она је развојна, а не статична. Од велике је важности да се комуникацијом изречена порука не само прими, него да се њено значење схвати (Maričić, 2017). Индивидуална комуникација представља размену елементарних информација о детету (Novović i Popović, 2016).

У другом делу упитника за родитеље и васпитаче, желели смо да испитамо који начин саопштавања информација најчешће користе родитељи и васпитачи, као и да ли се васпитач припрема за њих. Више од половине родитеља (65,4%) је одговорило да се по њиховом мишљењу васпитачи припремају за разговор, док знатно мањи проценат васпитача (38,3%) то потврђује својим одговорима да припремљени воде разговоре са родитељима. Резултати приказани у Графикону 1 указују да васпитачи и родитељи најчешће воде индивидуалне разговоре.

Даљом анализом одговора приказаних на Графикону 1 уочава се да скоро 30% васпитача истиче родитељски састанак као најчешћи облик сарадње, док 9,3% родитеља истиче исто. Могући разлог овако различитих одговора је тај што васпитачи сматрају да је родитељски састанак ефикаснији и једноставнији за организовање, као и то што родитељи могу да чују мишљења, идеје других родитеља и различите

Графикон 1. Начин на који родитељи и васпитачи најчешће добијају информације

начине поступања у одређеним ситуацијама. Под *остало*, родитељи су наводили да информације најчешће добијају путем: вибер групе, телефоном и преко детета, а васпитачи су наводили радионице и отворена врата.

Укљученост родитеља у радионице

Васпитање и образовање деце у предшколској установи треба да буде отворено за родитеље (њихове утицаје, потребе и непосредно учешће) како би се код њих формирала свест о подељеној одговорности, тј. о могућностима да лично допринесу правилном развоју и успешном учењу своје деце. У току реализације радионица васпитачима се пружа могућност да реалније сагледају однос који влада између детета и родитеља, као и квалитет њихове комуникације (Vranješević i sar., 2019). У трећем делу нашег упитника за родитеље и васпитаче, желели смо да испитамо да ли се у групи организују радионице и на који начин родитељи учествују у њима. Већина васпитача је одговорила да одржавају радионице (њих 91,5%), док мали број васпитача (свега 8,5%) не организује радионице. С друге стране већина родитеља (63,6%) се изјаснила да у њиховом вртићу не постоје радионице које васпитач организује. Такође, 36,4% родитеља истиче да у њиховом вртићу постоје радионице. Васпитачи

разумеју важност организовања радионица и учествовања родитеља у њима, и организују их тако да родитељи имају улогу пружања помоћи детету, активног учесника са децом и сарадника у креирању и планирању. Неслагасност родитеља и васпитача можемо видети у томе што васпитачи знају и свесни су значајности радионица, али их не примењују или немају довољно времена да их реализују, што нам указују одговори родитеља. Било би добро да се у неким од наредних истраживања утврди разлог неодржавања радионица и зашто родитељи не учествују у њима.

Да ли је квалитетнија уживо или онлајн комуникација?

Тренутна епидемиолошка ситуација допринела је да онлајн комуникација буде учесталија. Главна предност онлајн комуникације у односу на комуникацију уживо јесте да путем ове комуникације на питања можемо добити одмах повратну информацију и брже остварити контакт између свих учесника. Разговором „лице у лице”, где нема потребе за неком спољном технологијом, саговорници могу да користе различите елементе невербалне комуникације.

Следећи део упитника за родитеље и васпитаче односио се на испитивање мишљење о томе који облик комуникације је квалитетнији – онлајн или уживо, као и које су њихове предности. Испитани родитељи (56,1%) и васпитачи (97,9%) су се изјаснили да је квалитетнија комуникација уживо од комуникације онлајн. Квалитет уживо комуникације јесте тај што је искренија и опуштенија, омогућава праћење невербалних знакова, оставља већи ефекат од онлајн комуникације где писана реч може бити протумачена погрешно. Квалитет онлајн комуникације јесте бржи проток и размена информација где можемо брже остварити контакт између свих учесника, што се може закључити и из одговора родитеља. Упоређујући одговоре, видимо да мање родитеља истиче да је уживо комуникација квалитетнија, значи да је можда њима „лакше” да комуницирају онлајн, а васпитачи можда боље сагледавају значај и предности комуникације уживо.

Предлози за побољшање сарадње

У оквиру Закона о основама система образовања и васпитања постоји Правилник о стандардима квалитета рада установе (2018).

Овим Правилником утврђују се стандарди квалитета рада установе који се односе на вредновање васпитно-образовног рада, на професионалну заједницу учења, управљање и организацију, као и подршку деци и породици.

Базирајући се на Стандардима предшколске установе (2018), желели смо да испитамо родитеље и васпитаче о томе које би предлоге за побољшање сарадње навели. Како је ово последње питање било отвореног типа, одговоре испитаника смо категорисали према сличним обележјима. Већина родитеља наводи да је потребно заказивати чешће *индивидуалне разговоре*. Родитељи указују да васпитач треба да одржава чешће индивидуалне разговоре са родитељима, где ће родитељи добијати информације о свом детету и уколико постоји неки проблем са дететом да заједничким трудом дођу до решења тог проблема. Такође, они сматрају да васпитач треба да се договара са родитељима око термина тих разговора. Оно што још родитељи наводе је организовање више *активности* и *радионица* у којима ће родитељи бити учесници. Пре одржавања радионице васпитач може направити анкету, где ће родитељи изабрати тему за активност за коју су заинтересовани и у којој желе да учествују. Родитељи, такође наводе да је *отвореност* и *искреност* васпитача јако битна. Васпитач када разговора са родитељима треба да буде отворен и да увек показује да је спреман за разговор са њима. Искреност је веома битна особина за васпитача јер родитељи више поштују васпитача који искрено са њима разговора. Мањи број родитеља наводи да васпитачи треба да буду *више заинтересовани*. Предлог је да васпитач покушава да са децом организује више активности и пројекте у којима ће деца усавршавати своја знања и размишљања. Родитељи наводе да васпитачи морају да имају *већи ниво поштовања* према родитељима, а предлог је да када васпитачи воде разговоре са родитељима користе ја-поруке и да увек поштују и не угрожавају родитеље. Родитељи сматрају да треба да постоји *више васпитача у групи*. Требало би да се број васпитача поставља по одређеном броју деце у групи. *Постављање камера* у вртићу је такође једна од идеја родитеља, а предлог је да се поставе камере у просторијама где може да се прати кретање детета.

Васпитачи наводе да је за сарадњу потребна *отвореност родитеља*. Организовање индивидуалних разговора може помоћи родитељима да буду искренији са васпитачем. Такође, сматрају да је пожељна *већа укљученост родитеља у сарадњу*. Може да се орга-

низује, на пример кроз радионице у којима ће моћи родитељи да учествују. Организовање више радионица, активности и излета је, такође, идеја коју наводе васпитачи. Васпитач може да направи анкету о радионицама, излетима и активностима које могу да се реализују и план њихове реализације. Мањи број њих наводи да треба да се организују *чешћи састанци са родитељима*. Предлог је да се васпитач договори са родитељима у ком временском периоду они могу доћи на састанак, и касније одређивати датуме за наредне састанке.

Закључак

Улога родитеља и васпитача уско је повезана у дететовом развоју и самим тим, између њих је пожељно остварити партнерски однос који ће бити заснован на међусобном поверењу и поштовању обе стране. Правилан начин комуницирања с дететом обавеза је како родитеља тако и васпитача који су изузетно битна карика у одрастању и образовању предшколске деце. Комуникација предствала размену информација у којој је пожељно да се васпитач припрема за разговор са родитељима. Најчешћи облик комуникације који се употребљава у вртићу је индивидуални разговор. Укљученост родитеља у радионице је од великог значаја јер ће родитељ имати улогу пружања помоћи детету, активног учесника са децом, сарадника у креирању и планирању и самим тим би организовање чешћих радионица и активности допринело бољој сарадњи родитеља и васпитача. Васпитачи и родитељи чешће користе комуникацију уживо за разлику од комуникације онлајн. Комуникација уживо садржи невербалне знакове, оставља већи ефекат и опуштенија је за разлику од онлајн комуникације којом је проток информација бржи и брже остварујемо контакт између свих учесника. Предлози родитеља и васпитача се међусобно подударају и истичу важност отвореног односа који је основ добре сарадње и заједничког учествовања у различитим активностима и радионицама. Родитељи, наводе да би већи број васпитача и увођење надзорних камера у групу побољшали међусобну сарадњу. Поред заједничког учествовања, важно је да се организују чешћи индивидуални разговори на којима ће родитељ бити упућен у ток дечјег развоја и могуће проблеме како би благовремено могао да реагује на њих.

Литература

- Buđevac, N. (2018). *Psihologija obrazovanja*. Učiteljski fakultet Beograd.
- Đorđić, V., i Tumin, D. (2008). *Predškolsko vaspitanje i obrazovanje*. Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Grandić, R. (2007). *Prilozi porodičnoj pedagogiji*. Savez peagoških društava Vojvodine.
- Jelić, M. i Stojković, I. (2021). Saradnja porodice i škole kao faktor podsticanja i prevencije neprihvatljivih oblika ponašanja učenika. *Zbornik radova 11. Međunarodni naučni skup Specijalna edukacija i rehabilitacija danas* (pp. 207–213). Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju.
- Jelić, M., Stojković, I. i Markov, Z. (2018). Saradnja predškolske ustanove i roditelja iz ugla vaspitača. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 17(2), 165-187.
- Kuka, M. i Đorđević, S. (2010). *Partnerstvo porodice i predškolske ustanove*. Kuka.
- Maričić, S. V. (2017). Samovrednovanje i kvalitet pedagoškog rada škole. *Inovacije u nastavi*, 30(1), 12–24.
- Milić, I. M. (2012). Saradnja porodice i vaspitno-obrazovnih ustanova. *Uzdanica* 9(1), 287–302.
- Milićević, O. (2019). Dečiji vrtić: Savremeni oblici saradnje sa roditeljima. <https://okc.rs/decji-vrtic-savremeni-oblici-saradnje-sa-roditeljima/>
- Novović, T. L. i Popović, D. V. (2016). Porodični kontekst kao dio predškolskog institucionalnog ambijenta u Crnoj Gori. *Inovacije u nastavi*, 30(1), 82–95.
- Pravilnik o standardima kvaliteta rada ustanove* (2018). Službeni glasnik RS-Prosvetni glasnik, br. 14.
- Šimić N. (2020). *Komunikacija u dječjem vrtiću*. Učiteljski fakultet u Zagrebu.
- Vranješević, J., Kalezić, A., Zlatarović, V., Koruga, D., Jerković, D., Belenzada M. i Lakićević O. (2019). *Vrtić kao sigurno i podsticajno okruženje za učenje i razvoj dece*. Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.
- Zuković, S. (2017). *Savetodavni rad u institucijama vaspitanja i obrazovanja*. Filozofski fakultet Novi Sad.

THE QUALITY OF COOPERATION BETWEEN A PRESCHOOL INSTITUTION AND A FAMILY

ABSTRACT

The quality of cooperation between a preschool institution and a family implies the involvement of parents in educational activities in the family context. Numerous studies indicate the importance of cooperation between teachers and parents for the development of preschool children. The aim of this paper is to review the experience and opinions of parents and teachers about their mutual cooperation. The descriptive method and survey technique were applied. Two online questionnaires with multiple choice and open-ended questions were constructed, which were used to compare the views of teachers and parents. Quantitative data processing was applied, which referred to the basic measures of descriptive statistics (f , %), while qualitative processing involved categorizing the answers to open-ended questions. The research sample consisted of 107 parents and 47 teachers of preschool institutions in Serbia. The results indicate that most parents and teachers most often cooperate through individual conversations. It was determined that workshops are established in kindergartens in which parents are active participants in planning and implementation. Most respondents point out that live communication is better, more honest and more relaxed than online communication. Comparing the proposals for improving mutual cooperation, which was mentioned in the last question, teachers and parents mostly mentioned the need to organize more frequent individual conversations, as well as a larger number of joint workshops. It is concluded that positive communication has a significant role in establishing quality cooperation between parents and teachers.

Keywords: quality of cooperation, teacher, parent, communication, partnership.